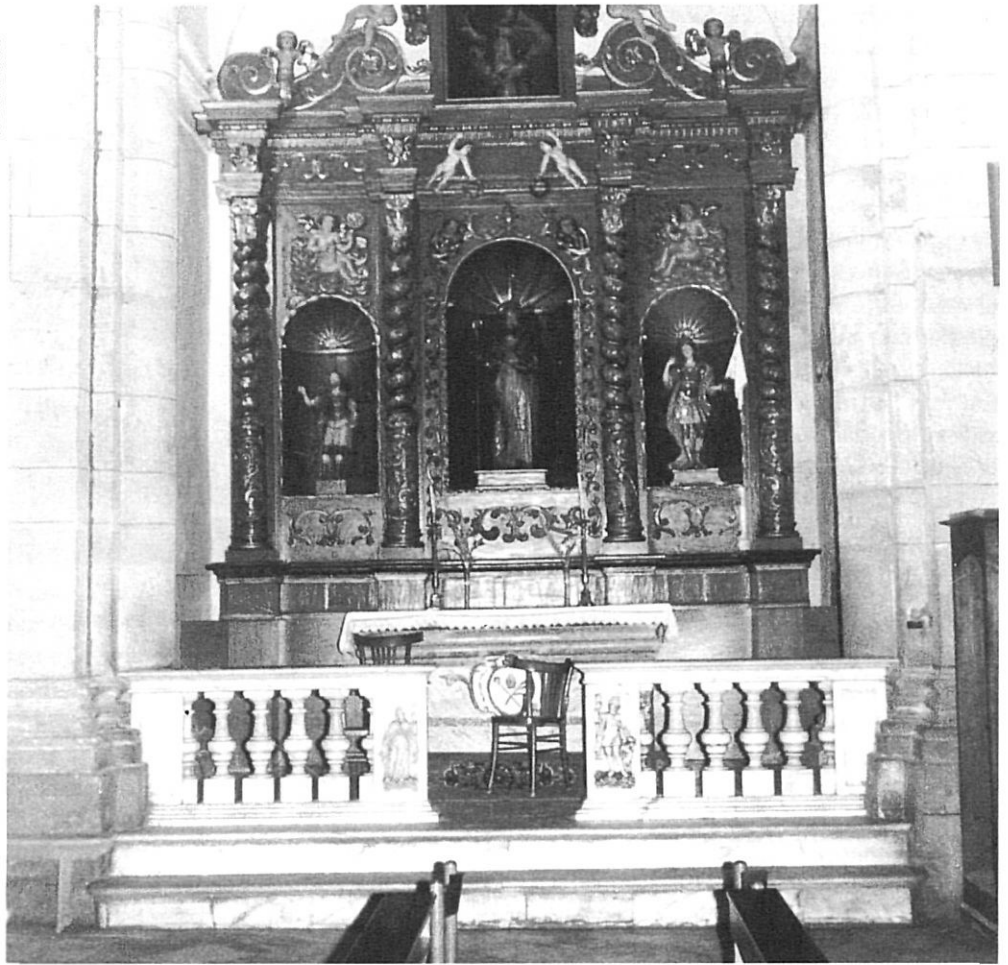

LUCA SCALA

La capella de Sant Narcís a la catedral de Santa Maria de l'Alguer.

Sant Narcís i el lladre de sants

Joan Armangué
Luca Scala

Sant Narcís compta, a l'Alguer, amb una presència de relleu dins la literatura tradicional i, alhora, amb un discret prestigi en la devoció popular. En aquesta col·laboració de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer amb la *Revista de Girona* donarem algunes mostres del lloc que el sant gironí ocupa en la poesia de caire religiós, i també ens referirem a una inèdita llegenda que el veu com a protagonista.

Una plaga de llagosta

A la catedral de Santa Maria de l'Alguer, la tercera capella de mà dreta correspon al nostre sant. En ocasió de la seva visita a la ciutat sardocatalana (1887), Eduard Toda va recollir una curiosa anècdota: durant la llarga plaga de llagosta (en alguerès, *triribic* o *tiribriqui*, terme pres del

sard) va caldre trobar un protector contra aquesta calamitat, motiu pel qual va organitzar-se un sorteig entre els sants, que guanyà... el bon sant Narcís!(1) Ho consignà amb les següents paraules el canonge Tensa, al seu *Repertori* manuscrit (1745):

En los 29 de octubre se celebra fiesta a S. Narciso mártir, obispo de Gerona [...], en acción de gracias del singular beneficio que por intercesión del santo mártir recibió el año 1687, librándonos del daño que amenazaba la langosta, que había ya entrado en los panes («al blat») y talado muchos. Y sucedió el caso de tomarse por particular patrón en esta forma. En los 22 del mismo mes [= maig], se hizo un saco con los nombres de diferentes santos para sacar por suerte el patrón que Dios Nuestro Señor quisiera darnos; y puestos éstos en una urna, después de haber cantado *Veni Creator Spiritus*, sacó

un niño de la urna cubierta uno de los papelitos plegados, y desplegado y leído se halló ser de san Narciso; dicho *Te Deum Laudamus* [...], milagrosamente cesó la plaga y azote, y no hizo daño ninguno la langosta y se tuvo una *colletta* copiosísima de grano, aunque poca paja porque aquellos animales solamente comieron hojas.

Les plagues de llagosta han deixat un rastre literari en la memòria col·lectiva, com demostren els següents goigs que els són dedicats(2):

Per la fam que havem patit
no vol dit i ni contat.

Per no dar pitjor castig,
tiribriqui nos ha enviat.

Tiribriqui nos ha enviat,
que llega la providència.

Un exemple amb advertència,
més al món se donguerà.

Lo pòpul és en agonia,
que és del Cel abandonat.

Per nos dar pitjor castig,
tiribriqui nos ha enviat.

Del Cel és abandonat,
que gràcies no ne permetí;

ma l'any del *tiribriqui*
lo podem arrecordar!

Déu hi posi la mà
i tota la Trinitat.

Per nos dar pitjor castig,
tiribriqui nos ha enviat.

Però també sant Narcís va beneficiar-se del mateix tracte. Efectivament, ens consta que van circular a l'Alguer uns goigs dels quals, malauradament, s'ha conservat tan sols la tornada inicial:

De Girona gran prelat
que gosau en Paradís,
pregau per nós, sant Narcís,
la altíssima Trinitat.

Aquesta senzilla quarteta va ser copiada a la coberta en pergamí del *Llibre de les ordenacions que han de observar los confluents del gremi o capella del gloriós Sant Narcís*, encetat l'any 1720, fins al 1762 redactat exclusivament en català i de manera esporàdica fins al 1781(3).

Patró dels segadors

Intensament lligat al gremi, sant Narcís, patró dels segadors (*messaios*) i protector seu contra tota mena de desvaris (*esvàrios*), va comptar amb una gran popularitat; fins al punt que desfilava de «primera bandera» al llarg de les proces-

sons ciutadanes. Ens ho recorda una «Cançó del dijous de Setmana Santa»(4):

Als sants de la Catedral
hi farem una novena [...].

Jo m'ador a sant Narcís,
que és lo sant dels *messaios*:
que mos llibri dels *esvàrios*
i de fer una mala mort.

Que mos dongui bona sort
ell i Maria sobirana;
que mos dongui bona anyada,
favoreixi l'agricultor.

De Déu tengui el favor,
ja que és la primera bandera.

El lladre de sants

I ara voldríem consignar una simpàtica llegenda, encara viva –recollida de la veu de la senyora Santina Caria (nascuda a l'Alguer el 22.10.1904)–, potser una mica irreverent però digna de memòria a causa de la seva simplicitat i la bonhomia amb què és recordada(5).

Diuen que a Vilanova Montlleó, prop de l'Alguer –però fora del domini lingüístic del català– «teniven de fer la festa de les Set Dolors, així que han pres dos capellans de l'Alguer i los han portats a Vilanova». En aquesta parròquia, però, no disposaven de cap imatge de la Mare de Déu: «la Madona, a Vilanova, no hi era, l'estàtua; i se n'han portat a Sant Narcís, de Santa Maria, i l'han

presentat com que fossi la Madona».

Els capellans, un cop començada la funció, exclamen en llengua sarda:

–Oe ['avui'] è la festa de la Madonna de sos Dolors! De la fúria de sos dolores li són crèskidos sos mustazzos!(6) ['per la força dels dolors li han crescut els mostatxos'].

Davant d'aquesta irreverència dels algueresos, «se rempel·len los sardos ['se sulfuren'] i ne'ls prenen a totus dos. Los han seguts al *molendo* ['a l'ase'] i els han posats per tot Vilanova. Com punxaven lo *molendo*, punxaven a ellos. Lis hi han dat un *anju* ['una surra']! Així ne'ls han enviats a casa, a l'Alguer, ben matjats ['bastonejats']».

De la feta, a un dels dos capellans li va quedar, de sobrenom, Furasantos ('Robasants'). La senyora Santina ho sap del cert: «Jo era petita, l'enteneva ['ho entenia'] dient de les grans... Furasantos!»

I aquesta és la veritat, però qui no hi creu no fa pecat.

Joan Armangué i Luca Scala són arxivers de l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer.

Notes

- (1) Eduard Toda i Güell, *Un poble català d'Itàlia*. L'Alguer (Barcelona, 1888), pàg. 119-120.
- (2) Aquests goigs foren escollits pel folklorista alguerès Ramon Clavellet (pseud. d'Antoni Ciuffo). En transcrivim tan sols els v. 1-20; el text complet pot ser consultat dins Ramon Clavellet - Antoni Useri, *Rondalles i cançons populars* (L'Alguer: La Celere, 1996).
- (3) Arxiu Municipal de l'Alguer, doc. 102, *Llibre de las ordenacions que han de observar los confluents del gremi o capella del gloriós Sant Narcís, fetes per los nobles y Magnífics consellers [de la] Il·lustre y Magnífica ciutat de Alguer el primer de novembre de any 1720*.
- (4) Transcrivim els v. 1-2 i 17-26 d'aquesta «Cançó», que es troba dins Francesc Manunta, *Cançons i lèriques religioses de l'Alguer catalana*, vol. 2 (L'Alguer, 1990), pàg. 163-170 (vegeu a més la n. 10 de la pàg. 172). Aquesta llarga poesia va ser objecte d'una comunicació al I Simposi d'Etnopoètica del nostre Arxiu de Tradicions (30.1.1998): Antoni Nughes, *Dos textos de literatura popular de la Setmana Santa a l'Alguer, dins La Setmana Santa a l'Alguer. Festa, drama i cançó* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), en premsa al moment de redactar aquesta nota.
- (5) Luca Scala és el responsable de la gravació i transcripció d'aquesta llegenda, recollida a l'Alguer el 25 de novembre de 1998.
- (6) Aquestes breus frases en sard són lingüísticament incorrectes: tinguem en compte que les pronuncia una catalanoparlant que tan sols pot conèixer de manera indirecta la llengua veïna. En sard, per exemple, l'article femení és «sa», i no «la».